

PAMETNI LJUDI O ZLU

O KNJIZI

LANA BUNJEVAC

Suvremeno zlo je, za razliku od modernizma kada je bilo u rukama države, danas sveprisutno, ali nevidljivo

Zygmunt Bauman, jedan od najvažnijih sociologa 20. stoljeća, i Leonidas Donskis, litavski filozof, politički teoretičar i povjesničar ideja, neposredno prije nego što će obojica preminuti - Bauman u poznim godinama, Donskis nenadano, nakon srčanog udara - još su jednom udružili snage i napisali zajedničku knjigu pod nazivom "Tekuće zlo". Pisana u obliku razgovora dvojice autora, koji se često referiraju i na druge autore, filozofe i književnike, od Ulricha Becka, preko Pascala Brucknera do Czesława Miłosza, ova knjiga svojevrsni je nastavak njihova djela "Moralno sljepilo", u kojem su se bavili gubitkom osjetljivosti.

Bauman je knjigu napisao u obliku razgovora s litavskim filozofom Donskisom kao svojevrsni nastavak njihova djela "Moralno sljepilo"

"Zlo nije nova pojava, no ono što jest novo vrsta je zla koja obilježava naš suvremeni moderni svijet. Zlo koje je obilježavalo prijašnji oblik modernizma bilo je u rukama države koja je imala monopol nad sredstvima prisile i koristila ih je za ostvarenje svojih ciljeva. U današnjim modernim društvima zlo je sveprisutno, a istovremeno i sve manje vidljivo", kažu autori.

Zygmunt Bauman odrastao je u židovskoj obitelji u poljskom Poznanju, a prvi susret sa zlom iskusio je 1939. godine kada je cijela obitelj pobjegla pred nacistima. Poučavao je sociologiju na Sveučilištu u Varšavi, a nakon što mu je 1968. godine bilo zabranjeno držati nastavu, emigrirao je u Izrael, a potom u Veliku Britaniju. Znanstvenu karijeru nastavio je na Sveučilištu u Leedsu, gdje je umirovljen 1990. Ime je stvorio

Zygmunt Bauman, Leonidas Donskis: Tekuće zlo
Tim Press, 2018., 208 str./125 kn

prije svega analizom moderne i postmoderne; autor je knjige "Tekuća modernost", jedne od ključnih knjiga za razumijevanje našeg doba, no i nakon umirovljenja neumorno je analizirao današnju konzumerističku kulturu, pratio društvene mreže i aktualne proteste i pokrete otpora. Leonidas Donskis bio je profesor povijesti na Sveučilištu Vytautas Magnus u Kaunasu te istaknuti branitelj ljudskih prava i građanskih sloboda. Autor je nekoliko knjiga o modernosti, potrazi za identitetom i problemima suvremene istočne Europe.

Tekuće zlo, koje su tako nazvali zato što baš poput tekućine ima svojstvo da zaobilazi sve prepreke koje mu se nađu na putu, skriveno je od pogleda, teško ga je uočiti i razumjeti, a autori tvrde i da je opasnije i podmuklije od ranijih zala jer je rascjepkano, usitnjeno, nepovezano i raspršeno. Tekuće zlo skriva se u svakodnevnim modernim oblicima interakcije među ljudima, ono vrebava iz privatiziranog društvenog prostora u kojem su konkurencija i otuđenje smijenili suradnju i solidarnost. I, što je najgore, tako je dobro zakamuflirano da mu se teško oduprijeti. Posljedica toga je društveni svijet usporediv s minskim poljem: znamo da je pun eksploziva i da će do eksplozije doći prije ili kasnije, no ne znamo kada ni gdje.

Sloboda je, smatraju, ograničena na sferu sirovog potrošaštva, nestale su velike utopije i živimo u doba turbobnih distopijskih romana upozorenja (Margaret Atwood vjerojatno bi se složila s njima), a tehnologija i društvene mreže predstavljaju nove oblike kontrole i razdvajanja. Građani postaju puki potrošači, a odnos pojedinca i države opisuju kao idiličan brak neoliberalizma i državne birokracije. Spominju i pojmove kao što je moralna amnezija, ističu nepostojanje alternative - prije svega privlačne alternative - te objašnjavaju zašto u suvremenim društvima dolazi do eksplozije nasilja.

Preduvjeti za takvu tekuću vrstu zla povezani su s normalizacijom egzistencijalne nesigurnosti koju promiču vlade. U demokratskim društvima, smatra Bauman, zlo stalno mijenja svoj oblik budući da se i moderno društvo stalno mijenja. Sigurnost bez slobode znači totalitarizam i ropstvo, no sloboda bez sigurnosti stanje je stalne nesigurnosti, nesvijesti, osjećaj poniženja. Jednostavnijim riječima, nekada su ljudi, kaže, sanjali o slobodi, no danas sanjaju o sigurnosti. I spremno daju komadić svoje slobode kako bi zauzvrat dobili malo više sigurnosti.